

מוקטר עבור עשרון מסוים – יועיל הקומץ להתיר את החלקים שחשב עליהם, והחלק השלישי לא יותר באכילה (כן צדד בקרן אורה. וכן בזבח תודה, והעלה ב'צריך עיון').

דף כה

'אמר אביי: אמר קרא עון – עון שהיה בו ודחיתיו, לאפוקי יום הכיפורים דהכשירו בשמאל הוא' – וכיון שכתוב לרצון להם משמע עון שהוא לרצון במקום אחר, ואילו שמאל, הכשירו ומצוותו הוא ואינו עון שהוא לרצון בשום מקום. לא כן עון טומאה מצינו שעולה לרצון, בציבור (עפ"י תוס').

– אפשר שלפי תירוץ זה מיושבות גם הקושיות האחרות, כי יוצא בבמה אינו עון שהותר, אלא כן דינו מעיקרא. וכן מום בעופות שאמרו בסמוך. אבל טומאה בציבור היא דחוייה [כך שיטת אביי גופא], או אף אם היא בגדר 'הותרה', מכל מקום יש דעה הסוברת שמחזורים אחר טהורים (עפ"י קרן אורה). ובתוס' (ד"ה ואימא עון בע"מ) אין נראה כן. ולהקרא"א יש לישב קושייתם מאונן דהותר בכה"ג, שאין זה עון שנדחה. וכן מחוסר זמן ואותו ואת בנו בעופות. וע"ע בספר דבר אברהם ח"ב ד,ה ושם באריכות בח"ג א בענין 'הותר מכללו'.

אודות הולכת קטורת ומחתה בכל ימות השנה – ע"ע בתוס' יומא כה: ד"ה ת"ש; חדושי הגר"ח תמידין ומוספין ג,ד; חזו"א כב,ו-ז; חסדי דוד תוספתא יומא ב; חונן דעה יומא עמ' שיו.

'דם שנטמא וזרקו – בשוגג הורצה, במזיד לא הורצה'. כתב רש"י (בגטין נד.) שאיסור זריקת הדם במזיד – מדרבנן, אבל מן התורה היות והציץ מרצה – זורק הדם אף לכתחילה (וכן כתבו התוס' בפסחים עח. ד"ה הא, ובזבחים צב. ד"ה שלנה. וכן נקט החזו"א (קמא סוס"י כו; מנחות לב,מ כא,ג. וע"ש זבחים ד,יא; או"ח קכד לדף טז; במכתב). וע' בקרן אורה בזבחים שם שהגיה בדברי התוס'). ומה שנקטה המשנה לשון דיעבד 'נטמא הקומץ והקריבו – הציץ מרצה', משום שמדרבנן עכ"פ אסור להקריבו. ויש חולקים וסוברים שריצוי ציץ אינו מועיל אלא בדיעבד, שאם זרק – הורצה, אך לא לכתחילה (ע' ברש"י פסחים לד: ד"ה אי אמרת [וכבר הקשו בתוס' חכמי אנגליה (שם טז:)] מדברי רש"י עצמו]. וכ"כ באור שמח (קרנן פסח ד, ובמש"ח שלח) בדעת הרמב"ם. וכן מבואר מהירושלמי – חזו"א זבחים ד,יא). וע"ע: שיטמ"ק זבחים כב: בהשמטות; נודע ביהודה קמא אה"ע פב,טו; מנחת ברוך קו,ב; ברכת אברהם פסחים טז; חונן דעה יומא עמ' נו.

דבינא אמר: טומאתו בין בשוגג בין במזיד הורצה, זריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה. ורב שילא אמר: זריקתו בין בשוגג... טומאתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה'. לכאורה סברותיהם מהופכות, וצריך באור במה נחלקו; יש מפרשים שמחלוקתם במה מסתבר יותר לקנוס, האם בטומאה במזיד מפני שהיא התחלת הפסול וגם אינו עושה מצוה בשעה שנטמא, משא"כ בזריקה. או שמא שייך לקנוס יותר בזריקה כי אז מקריב דבר טמא לגבוה ומגונה הדבר ביותר (עתוס' יומא ז. ד"ה שנטמא; יבמות צ. ד"ה והא).

יש מי שפרש שנחלקו בשאלה אימתי הציץ מרצה, אם בשעת ההקרבה או בשעת חלות הטומאה (עפ"י בית זבול ח"א כב,יט. וע' בענין זה ביד רמה סנהדרין יב: ובכנסת הראשונים עמ' קה).

ג. מאכל טמא שנתחבר עם מאכל פחות מכביצה שאינו מקבל טומאה (לכמה דעות), ונגעה בו טומאה [במאכל הטמא. וי"א אפילו בטהור], הרי אם נוקטים 'שבע לו טומאה' לא הועיל המגע כלום ונשאר הטהור בטהור (עפ"י תוס' שבת צא: ורשב"א; רמב"ן שבועות יא: שטמ"ק ב"ק עז: ועוד). ויש חולקים וסוברים מאחר שהם נוגעים זה בזה, הרי כאילו נגעה הטומאה במאכל הטהור. ורק במונחים בכלי מפורדים אין הכלי מצרפם (שטמ"ק שם בשם הר' ישעיה. ומובא גם ברמב"ן שם).

ב. מדרס הזב שעשאוהו וילון; טהור מן המדרס (ע"י שנעשה בו שינוי מעשה מסוים. עתוס') וטמא משום מגע-מדרס (זו שיטת ר' מאיר שמגע בית הסתרים מעביר טומאה, והרי נגע הוא בעצמו. עפ"י תוס'). רבי יוסי מטהר.

הלכה כרבי יוסי שמגע בית הסתרים אינו מטמא (עפ"י רמב"ם כלים כג,ט; תוס' שבת קיב: חזו"א כלים לא,ד).

אם נגע בו הזב לפני שנעשה 'מדרס', אפילו לרבי יוסי טמא משום מגע. ואם נגע לאחר שנעשה 'מדרס', הריזה תלוי בנידון 'שבע לו טומאה'.

א. אם דרס עליו הזב בנעליו או בכל דבר הטמא מדרס, לדברי הכל נטמא התחתון אף משום 'מגע מדרס' [שחלה בבת אחת עם טומאת מדרס]. לא נחלקו אלא כשדרס הזב עליו בהספק דברים שאינם מטמאים משום 'מדרס' (תוס').

ב. לפי הצד שאין אומרים 'שבע לו טומאה', אפילו לא נגע הזב אלא נתקפל הבגד ונגע בעצמו – טמא משום מגע אף לרבי יוסי (תוס').

דף כה

מג. א. על מה הציץ מרצה ועל מה אינו מרצה?

ב. האם חייבים משום טומאה על אכילת בשר קדשים באופנים דלהלן: נטמא לפני זריקת דמים; בשר טמא שלן או יצא או נתפגל? ומה הדין בטומאת הגוף?
ג. התורם מן הטמא על הטהור – האם תרומתו תרומה?

א. הציץ מרצה על דם או על קומץ שנטמא והקריבו. הקרבן כשר והשירים נאכלים (רש"י). ודוקא בקרבן ישראל ולא בעכו"ם. (לרצון ל'הם).

מן התורה מרצה בין בשוגג בין במזיד, אבל חכמים קנסוהו במזיד [שהבשר אסור באכילה משום שהזיד, אבל הבעלים נתכפרו. כך מסקנת הסוגיא ביבמות]. ונחלקו אמוראים האם הכוונה שנטמא במזיד, ואפילו נזרק בשוגג, אבל נטמא בשוגג לא קנסו אפילו זרק במזיד (רב שילא), או קנסו כשזרק במזיד, בין שנטמא בשוגג בין במזיד (רבינא).

לדברי רב חסדא, רבי אליעזר חולק וסובר שלא קנסו במזיד ובכל אופן הציץ מרצה. הלכה שקנסו כשזרק במזיד, כדברי רבינא.

בקרבן ציבור לעולם הורצה (אם טומאה דחוייה בציבור – על ידי ריצוי ציץ. ואם הותרה – אין צריך ריצוי ציץ. כמבואר ביומא ז).

כמו כן הציץ מרצה על שאר העולין למזבח (לכל מתנת קדשיהם). [וישנה דעה החולקת בפסחים עז. עפ"י תוס']. ונחלקו תנאים האם הציץ מרצה על אכילות, כגון בשר שנטמא.

מדברי הרמב"ם (ביאת מקדש ה,ז) נראה שנקט שאין הציץ מרצה על אכילות (עתש"ק ח"ג לו. דף ה ע"ד; ובה תודה). ויש משוים דעתו עם התוס' והר"ח (בפסחים עח) שמדאורייתא הציץ מרצה על אכילות.

אין הציץ מרצה על שאר פסולים, כגון יוצא, פיגול, בעל-מום, שמאל ושאר פסולי עבודה, וכן אינו מרצה על טומאת הגוף [מלבד בטומאת התהום, ומלבד בקרבן ציבור למאן דאמר 'דחוייה' כנ"ל] – כפי שדרשו חכמים מן המקראות.

ע"ע זבחים כב-כג; פסחים עג-עד.

ב. בשר שנטמא לפני זריקה ואכלוהו לפני זריקה – אין חייבים עליו משום טומאה. וכן כשהבשר טהור והאדם טמא – פטור עליו לפני זריקה (כל טהור יאכל בשר. והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה הנפש... – יצא זה שאינו נותר לטהורים, אין חייבים עליו משום טמא). אבל אם כבר נזרק עליו הדם כשהוא טמא – האוכלו חייב, מפני שהציץ מרצה – כמאן דאמר הציץ מרצה על אכילות.

בשר שהיתה לו שעת הכושר ונפסל, כגון שלן או יצא לאחר זריקה – חייבים עליו משום טומאה (אשר לה' – ריבה). אבל לא היתה לו שעת הכושר, כגון פיגול – פטורים (מזבח – מיעט). יצא מהעזרה לפני זריקה, ונזרק עליו הדם – לדברי רבי אליעזר פטור, שלדעתו אין זריקה מועלת ליוצא. [אבל לרבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא וחייבים עליו משום טומאה. מעילה ו]. ע"ע זבחים פט-צ אודות יצא וחזר קודם זריקה.

ג. מי שעבר ותרם מן הטמא על הטהור – מן התורה חלה תרומתו, אלא שקנסוהו חכמים במזיד שאין תרומתו תרומה (כן סתמה המשנה בתרומות ב,ב. וע"ש הדין בידע ושכח). [ונחלקו אמוראים (ביבמות פט) האם אינה תרומה כלל, או רק לחומרא כלפי התר השירים]. ולדברי רבי אליעזר ורבי יוסי – לא קנסו.

א. כל זה אמור בפירות שהיתה להם שעת הכושר, אבל טמא מתחילתו, כגון שתלשם אדם טמא והיה עליהם משקה טופח – אין תרומתו תרומה. תוס' ועוד עפ"י פסחים לג. ויש אומרים בדעת הרמב"ם שלהלכה אין חילוק בדבר.

ב. בזמן הזה שהתרומה נשרפת ואינה ניתנת לכהן, מותר לתרום מן הטמא על הטהור, שאין בדבר משום הפסד כהן (עפ"י נודע ביהודה תנינא קמב).

דף כו

מד. א. זבח שננטמא או אבדו בשרו וחלבו קודם זריקה, כולם או מקצתם – מה דינו?

ב. מנחה שננטמא או אבדו כל שיריה או מקצתן, לפני הקטרת הקומץ – מה דינה?

א. זבח שננטמא או אבד כל בשרו וחלבו; לדברי רבי אליעזר, זורק את הדם. ולדברי רבי יהושע אינו זורק, ואפילו מנחת הנסכים הבאה עמו קיימת בשלמותה.

הלכה כרבי יהושע. בדיעבד, אם זרק – באבוד ושרוף פסול. ובנטמא, למאן דאמר הציץ מרצה על אכילות – כשר. וכן הדין להלכה, בדיעבד הורצה (רמב"ם ביאת מקדש ד; ל"ה עפ"י פסחים עח). ולדעת רבי יוסי, אפילו באבוד ושרוף בדיעבד כשר (עפ"י גמ' פסחים). ובקרבן ציבור – אף לכתחילה זורק את הדם כשנטמא (פסחים שם).

נשאר כזית מן הבשר או מן החלב או מיותרת ומשתי הכליות (או האליה. ז"ת) – זורק את הדם אפילו לרבי יהושע. ואין חילוק בין נטמא לאבוד ושרוף.

חצי זית מן הבשר וחצי זית מן החלב אינם מצטרפים, מלבד בעולה שכולה כליל. ע"ע בפסחים עז-עח.